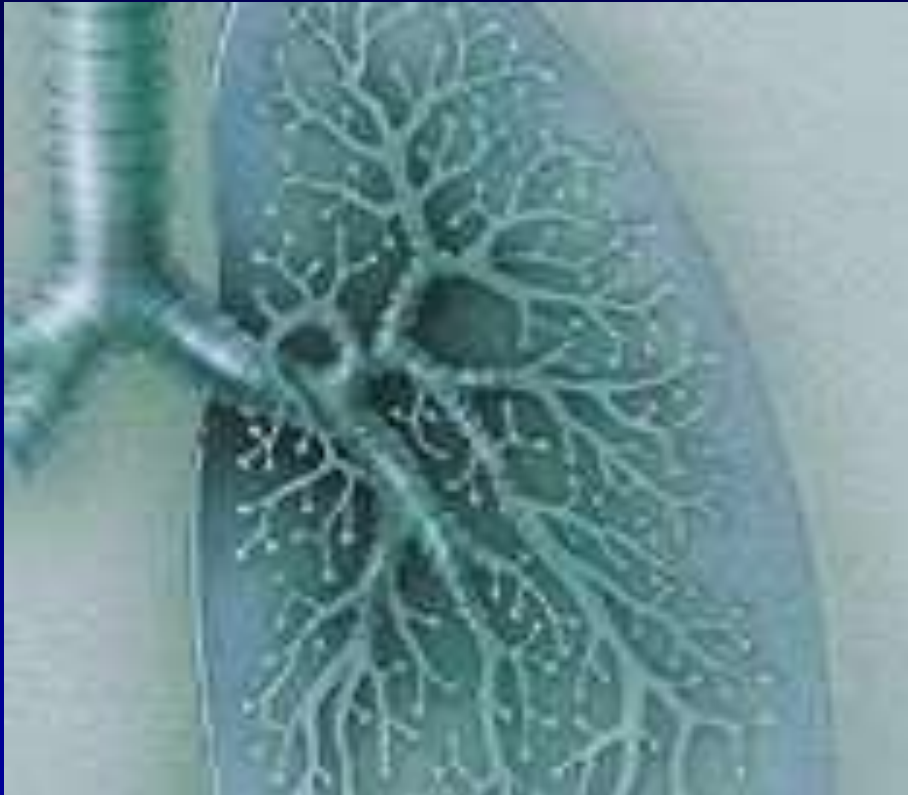

Perioperačná starostlivosť o pacientov s respiračnou insuficienciou

Vladimír Kollárik

Odd. anestéziológie a intenzívnej medicíny
Fakultná nemocnica s poliklinikou F. D. Roosevelta
Banská Bystrica

Najčastejšie príčiny respiračnej insuficiencie

1. **Akútna** (aj ako nadstavba nad chronickou, prípadne iatrogénna)
  - z pľúcnych dôvodov - kontúzia pľúc, ARDS, pneumónia, ...
(bronchy, alveoly, interstícium, pľúcne riečisko)
  - z mimopľúcnych dôvodov
(CNS, periférne nervy, nervosvalový prechod, svalstvo, hrudný kôš)

Najčastejšie príčiny respiračnej insuficiencie

1. Akútne (aj ako nadstavba nad chronickou, prípadne iatrogénna)

- z pľúcnych dôvodov - kontúzia pľúc, ARDS, pneumónia, ...
(bronchy, alveoly, interstícium, pľúcne riečisko)
- z mimopľúcnych dôvodov
(CNS, periférne nervy, nervosvalový prechod, svalstvo, hrudný kôš)

2. Chronická

- obštrukčná porucha - asthma bronchiale
- zmiešaná porucha - chronická obštrukčná choroba pľúc (CHOCOP)
- reštrikčná porucha - obezita, kyfoslóza, pľúcna fibróza

Rámcové príčiny respiračnej insuficiencie

Zlyhanie mimo pľúc

riadiace centrá v CNS
nervosvalová komponenta

hrudný kôš

akútne

chronické

Zlyhanie pľúc

distribúcia

difúzia

perfúzia

kompensačné prvky
(stupeň využitia „rezerv“)

Podľa klin. typu: respiračná insuficiencia typu I hypoxémická

COPD

Pneumonia

Pulmonary edema

Pulmonary fibrosis

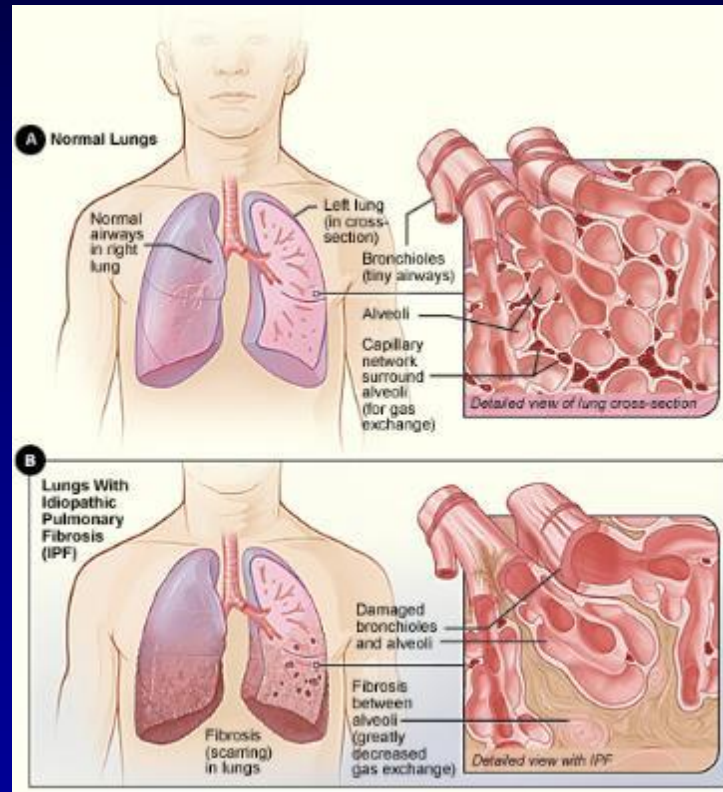
Asthma

Pneumothorax

Pulmonary embolism

Pulmonary arterial

hypertension

Pneumoconiosis

Granulomatous lung diseases

Cyanotic congenital heart disease

Bronchiectasis

Acute respiratory distress syndrome

(ARDS)

Fat embolism syndrome

Kyphoscoliosis

Obesity

Medscape

Respiratory Failure

Updated: Mar 31, 2015

Author: Ata Murat Kaynar, MD; Chief Editor: Michael R Pinsky, MD, CM, Dr(hc), FCCP, MCCM

Podľa klin. typu: respiračná insuficiencia typu II hypoxémická + hyperkapnická

COPD

Severe asthma

Drug overdose

Poisonings

Myasthenia gravis

Polyneuropathy

Poliomyelitis

Primary muscle disorders

Porphyria

Cervical cordotomy

Head and cervical cord injury

Primary alveolar hypoventilation

Obesity-hypoventilation syndrome

Pulmonary edema

ARDS

Myxedema

Tetanus

Medscape

Respiratory Failure

Updated: Mar 31, 2015

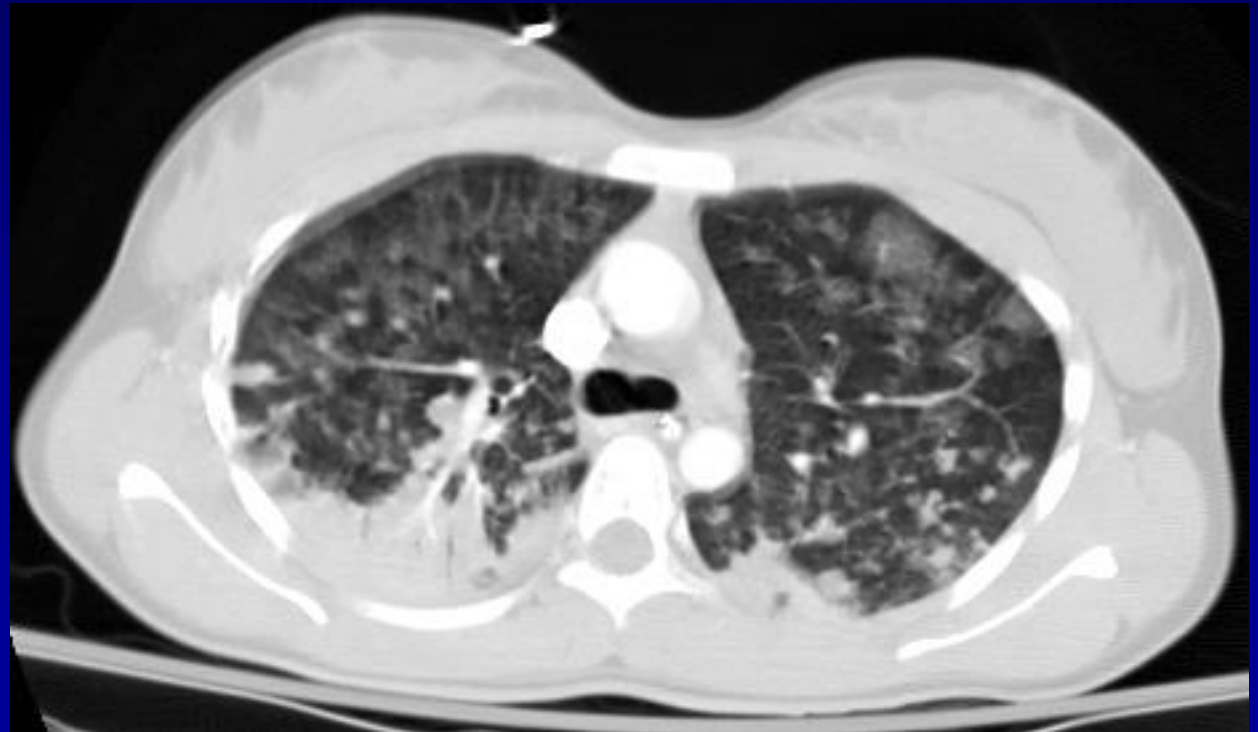
Author: Ata Murat Kaynar, MD; Chief Editor: Michael R Pinsky, MD, CM, Dr(hc), FCCP, MCCM

Patofyziológia obštrukcie dýchacích ciest

nehomogénne zmeny rezistencie dýchacích ciest (obštrukcia):

→
viaznúci vdych:

- nehomogénna distribúcia ventilácie

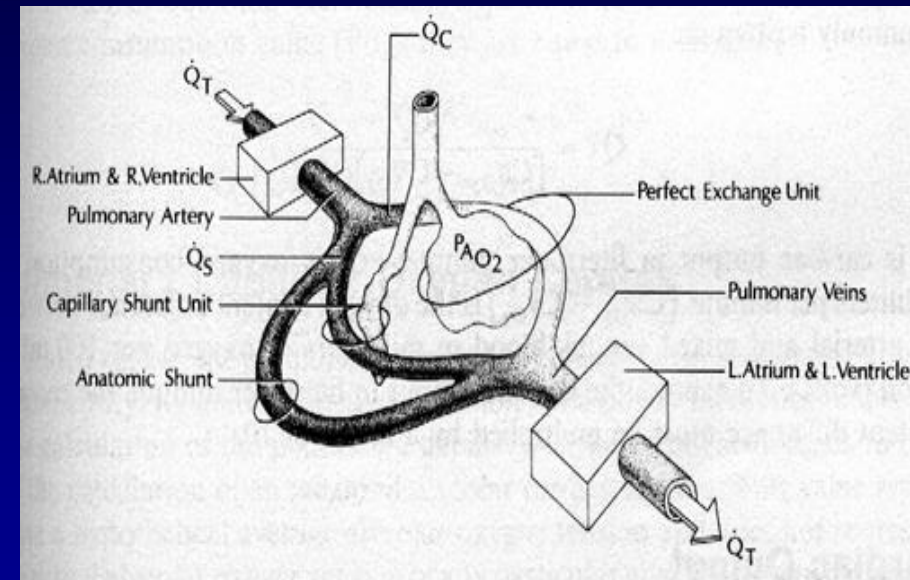

Patofyziológia obštrukcie dýchacích ciest

nehomogénne zmeny rezistencie dýchacích ciest (obštrukcia):

viaznúci vdych:

- nehomogénna distribúcia ventilácie
- porušenie pomeru ventilácia / perfúzia (V_A/Q)
  - hypoventilované alveoly = funkčný skrat
  - hyperventilované alveoly = zväčšenie V_D
  - vzniká hypoxémia a neskôr hyperkapnia

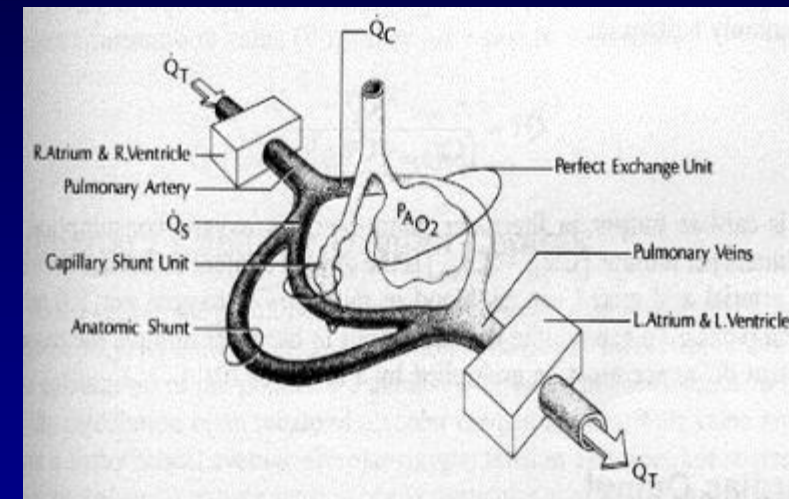

Patofyziológia obštrukcie dýchacích ciest

nehomogénne zmeny rezistencie dýchacích ciest (obštrukcia):

viaznúci vdych:

- nehomogénna distribúcia ventilácie
- porušenie pomeru ventilácia / perfúzia (V_A/Q)
  - hypoventilované alveoly = funkčný skrat
  - hyperventilované alveoly = zväčšenie V_D
- vzniká hypoxémia a neskôr hyperkapnia
- dychová práca sa stupňuje, pri vysokom odpore DC vedie kompenzačná hyperventilácia k svalovej únave
- hypoxémia a hyperkapnia majú negatívne inotropný efekt na bránicu

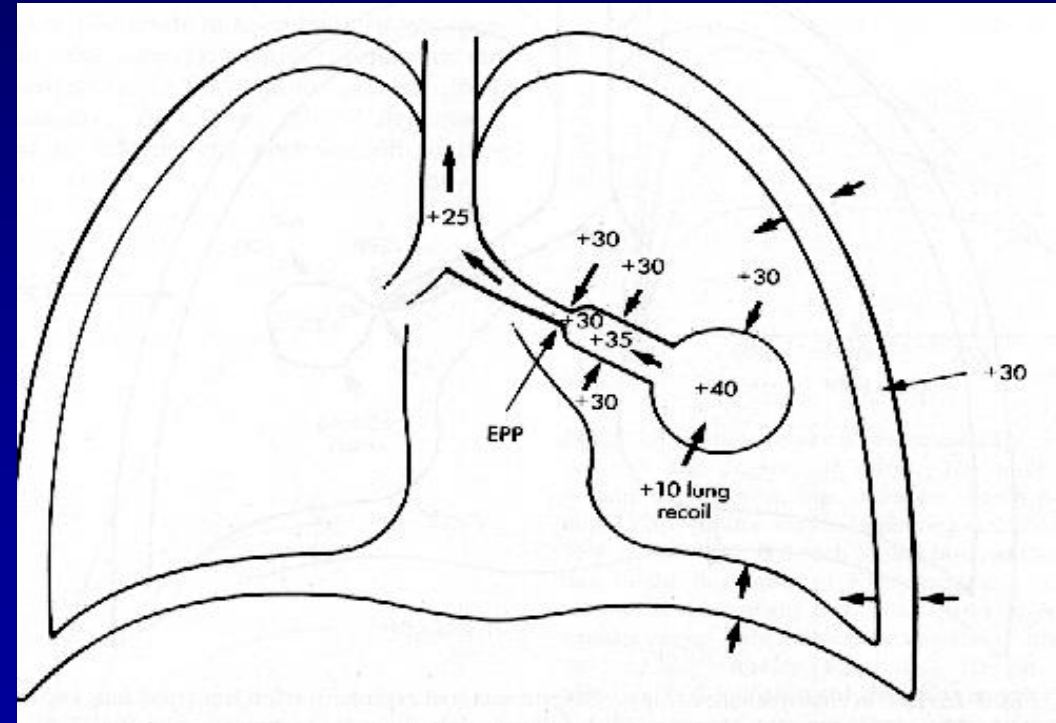

Patofyziológia obštrukcie dýchacích ciest

nehomogénne zmeny rezistencie dýchacích ciest (obštrukcia):

viaznúci výdych:

- dynamická hyperinflácia pľúc (súdkovitý hrudník u CHOCHP)

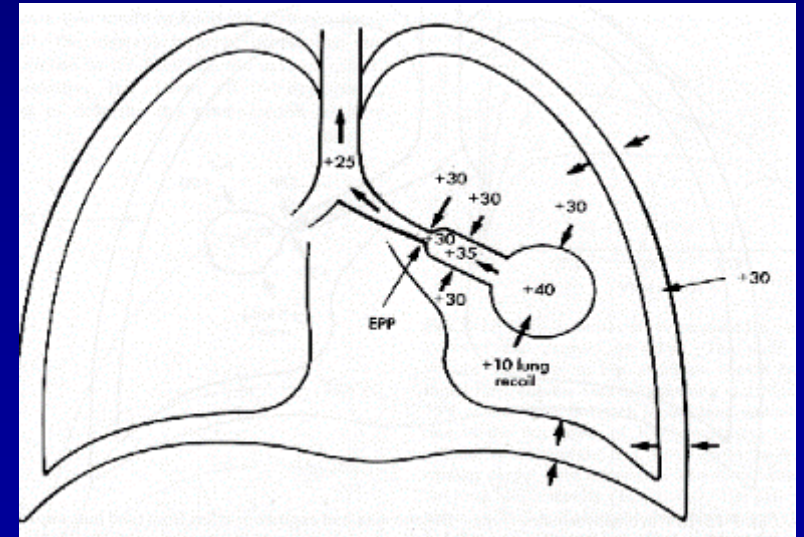
Patofyziológia obštrukcie dýchacích ciest

nehomogénne zmeny rezistencie dýchacích ciest (obštrukcia):

viaznúci výdych:

- dynamická hyperinflácia pľúc (súdkovitý hrudník u CHOCHP)
- intrinsic PEEP („autoPEEP“)
- zhoršený venózný návrat
- funkčná i anatomická redukcia pľúcneho riečiska

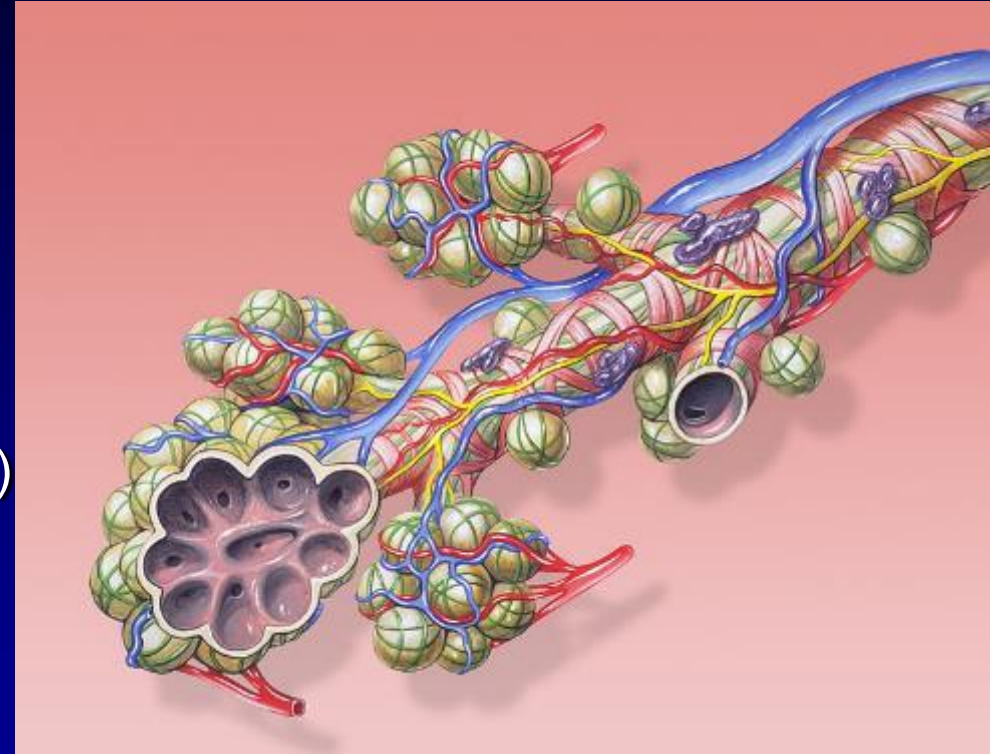
pľúcna hypertenzia
cor pulmonale

Špecifická problematika - Asthma bronchiale

Alergická zložka v etiopatogenéze

- **obštrukcia dýchacích ciest (reverzibilná)**
  - zápalový edém sliznice bronchov
  - spazmus hladkej svaloviny bronchov
  - produkcia hyperviskózneho (sklovitého) spúta
- **paroxyzmálny charakter**
- **pľúcna hypertenzia počas záchvatu, cor pulmonale ac.**

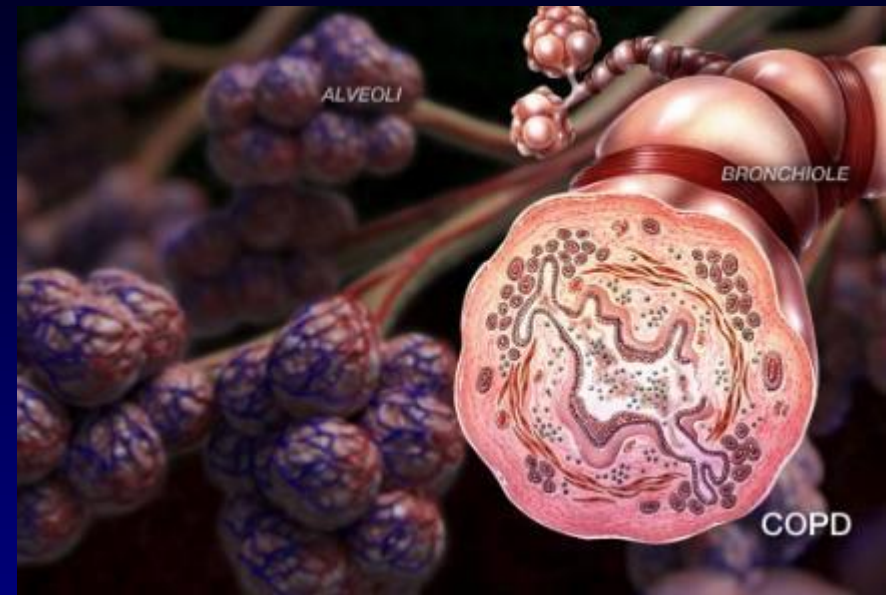

Špecifická problematika - CHOCHP

Chronická obštrukčná choroba pľúc

(chronická spastická bronchitída a emfyzém pľúc)

- obštrukcia dýchacích ciest (ireverzibilná)
- bulózne zmeny parenchýmu
- hyperprodukcia sekrétov
- opakované infekty

- kontinuálny, progredujúci charakter
- pľúcna hypertenzia, cor pulmonale (chron.)

V čom spočíva anesteziologické riziko ?

1. Intraoperačné komplikácie

- akútny bronchospazmus
- zmenšenie funkčnej reziduálnej kapacity
- zhoršenie ventilačno-perfúznej rovnováhy

V čom spočíva anesteziologické riziko ?

1. Intraoperačné komplikácie

- akútny bronchospazmus
- zmenšenie funkčnej reziduálnej kapacity
- zhoršenie ventilačno-perfúznej rovnováhy

2. Pooperačné komplikácie

- atelektázy
- hypoventilácia
- aspirácia
- pneumónia

V čom spočíva anesteziologické riziko ?

1. Intraoperačné komplikácie

- akútny bronchospazmus
- zmenšenie funkčnej reziduálnej kapacity
- zhoršenie ventilačno-perfúznej rovnováhy

2. Pooperačné komplikácie

- atelektázy
- hypoventilácia
- aspirácia
- pneumónia

HYPOXÉMIA

V čom spočíva anesteziologické riziko ?

1. Intraoperačné komplikácie

- akútny bronchospazmus
- zmenšenie funkčnej reziduálnej kapacity
- zhoršenie ventilačno-perfúznej rovnováhy

2. Pooperačné komplikácie

- atelektázy
- hypoventilácia
- aspirácia
- pneumónia

HYPOXÉMIA

zlyhanie obehu, poškodenie mozgu

Kvantifikácia perioperačného rizika

1. Zvýšenie morbidity a mortality

- všeobecný výskyt pľúcnych komplikácií - cca 5% pacientov

Kvantifikácia perioperačného rizika

1. Zvýšenie morbidity a mortality

- všeobecný výskyt pľúcnych komplikácií - cca 5% pacientov
- u pľúcneho ochorenia v predchorobí - 20 - 70% pacientov

Kvantifikácia perioperačného rizika

1. Zvýšenie morbidity a mortality

- všeobecný výskyt pľúcnych komplikácií - cca 5% pacientov
- u pľúcneho ochorenia v predchorobí - 20 - 70% pacientov
- v tom úmrtnosť na pľúcne komplikácie - až 7% pacientov

Kvantifikácia perioperačného rizika

1. Zvýšenie morbidity a mortality

- všeobecný výskyt pľúcnych komplikácií - cca 5% pacientov
- u pľúcneho ochorenia v predchorobí - 20 - 70% pacientov
- v tom úmrtnosť na pľúcne komplikácie - až 7% pacientov

2. Faktory zvyšujúce riziko pľúcnych komplikácií

- vek > 70 r., mužské pohlavie, ASA kategória

Kvantifikácia perioperačného rizika

1. Zvýšenie morbidity a mortality

- všeobecný výskyt pľúcnych komplikácií - cca 5% pacientov
- u pľúcneho ochorenia v predchorobí - 20 - 70% pacientov
- v tom úmrtnosť na pľúcne komplikácie - až 7% pacientov

2. Faktory zvyšujúce riziko pľúcnych komplikácií

- vek > 70 r., mužské pohlavie, ASA kategória
- neodkladné operácie, dĺžka operačného výkonu > 3 hod.

Kvantifikácia perioperačného rizika

1. Zvýšenie morbidity a mortality

- všeobecný výskyt pľúcnych komplikácií - cca 5% pacientov
- u pľúcneho ochorenia v predchorobí - 20 - 70% pacientov
- v tom úmrtnosť na pľúcne komplikácie - až 7% pacientov

2. Faktory zvyšujúce riziko pľúcnych komplikácií

- vek > 70 r., mužské pohlavie, ASA kategória
- neodkladné operácie, dĺžka operačného výkonu > 3 hod.
- operácie v hrudníku a v epigastriu

Kvantifikácia perioperačného rizika

1. Zvýšenie morbidity a mortality

- všeobecný výskyt pľúcnych komplikácií - cca 5% pacientov
- u pľúcneho ochorenia v predchorobí - 20 - 70% pacientov
- v tom úmrtnosť na pľúcne komplikácie - až 7% pacientov

2. Faktory zvyšujúce riziko pľúcnych komplikácií

- vek > 70 r., mužské pohlavie, ASA kategória
- neodkladné operácie, dĺžka operačného výkonu > 3 hod.
- operácie v hrudníku a v epigastriu
- chronické pľúcne ochorenie v predchorobí

Kvantifikácia perioperačného rizika

1. Zvýšenie morbidity a mortality

- všeobecný výskyt pľúcnych komplikácií - cca 5% pacientov
- u pľúcneho ochorenia v predchorobí - 20 - 70% pacientov
- v tom úmrtnosť na pľúcne komplikácie - až 7% pacientov

2. Faktory zvyšujúce riziko pľúcnych komplikácií

- vek > 70 r., mužské pohlavie, ASA kategória
- neodkladné operácie, dĺžka operačného výkonu > 3 hod.
- operácie v hrudníku a v epigastriu
- chronické pľúcne ochorenie v predchorobí
- fajčenie, obezita

Faktory perioperačného rizika

1. Anatomická lokalizácia operačného výkonu

a riziko pooperačných pľúcnych komplikácií:

- Supra-umbilikálne   20 - 40% pac.
- Infra-umbilikálne   iba 2 - 5% pac.

Faktory perioperačného rizika

2. Anestézia:

- Pri úvode – pokles FRC o 15-20% (cca 450 ml)
- Relaxácia a kraniálny posun bránice
- U extrémnej obezity pokles FRC až o 50%
- FRC klesá v i.v. aj inhal. anestézii (výnimka – ketamín)
- Pri závažnom poklese FRC nastáva uzáver dých.ciest (CC)
- Dynamická hyperinflácia (PEEPi)

- Prítomnosť **atelektáz** v dependentných oblastiach pľúc je potvrdená (CT) až u 80% pacientov

- Až 10% pľúcnej perfúzie smeruje do oblastí s nízkym V/Q (absolútny či relatívny **skrat**)

Faktory perioperačného rizika

2. Anestézia:

ETI

- Redukcia V_D až o 50%
- Zasychanie sekrétov, vstup patogénov

Inhalačné anestetiká (už od MAC 0,1)

- Reakcia na hyperkapniu – otupená
- Reakcia na hypoxiu a acidózu – takmer vymiznutá
- Étery zvyšujú tvorbu sekrétov

- U pľúcnych ochorení sú tieto zmeny výraznejšie

- Pretrvávajú niekoľko hodín až dní po operácii (anestézii)

Faktory perioperačného rizika

3. Spontánne dýchanie vs. umelá ventilácia

- Zmeny tlakových gradientov a zonácie pľúc pri vyradení bránice
- Poruchy distribúcie plynov (V/Q nepomer)
- Poruchy pľúcnej perfúzie
- Vplyv polohy pacienta (supinačná, polosed, na boku, pronačná, Trendelenburg, lumbotomická) na ventiláciu, distribúciu a perfúziu
- Riziko reziduálnej kurarizácie

Predikcia rizika pľúcnych komplikácií

- Predoperačná identifikácia rizika významne znižuje výskyt i závažnosť pľúcnych komplikácií
- Aj u ťažkej pľúcnej patológie je riziko relatívne nízke, ak nejde o hrudný alebo supra-umbilikálny výkon
- Patologický fyzikálny nález
- Patologický RTG hrudníka
  - **Nezávislé prediktory pľúcnych komplikácií**
  - **Ich neprítomnosť komplikácie nevylučuje**
- Spirometria nemá predikčnú validitu ?
- Chýbajú veľké validné štúdie na identifikáciu rizikových faktorov

Predikčné faktory

- skórovacie systémy – zhodnotenie komorbidity (napr. ASA)
- vek nad 60 r.
- fajčenie (8 týždňov pred operáciou)
- prítomnosť chronickej bronchitídy (CHOBPCH)
- BMI nad 27 kg/m²
- lokalizácia operačného výkonu
- patol. RTG hrudníka
- paCO₂ nad 6 kPa
- zníženie kognitívnych funkcií
- prítomnosť NG sondy v pooperačnom období

Predoperačné zhodnotenie perioperačného rizika

Predanestetické vyšetrenie

- anamnéza
- fyzické vyšetrenie (pohľad, poslech, pohmat, poklep, ...)
- laboratórne vyšetrenia - hematologické, biochemické, mikrobiologické
- spirometria (*obštrukcia* $FEV_{1,0} / FVC > 0,75$, *reštrikcia* $FVC > 0,75$)
- RTG snímka hrudníka, CT
- EKG, EchoKG
- záver: nielen samotná dg., ale najmä **stav funkčných rezerv (ASA)**

Predoperačné posúdenie dýchania

Anamnéza:

- minulé hospitalizácie pre pľúcna ochorenie (najmä na JIS/OAIM)
- vlastné hodnotenie momentálneho stavu (časté výkyvy, optimálne načasovanie elektívnej operácie)
- kašeľ a vykašľávanie (charakter a množstvo spúta, odber na K+C)
- fajčenie (kvantifikovať)
- súčasná liečba, účinnosť bronchodilatancií a kortikoidov
- odlíšiť kardiálne dyspnoe (ortopnoe, paroxyzmálne nočné dyspnoe)

Predoperačné posúdenie dýchania

Anamnéza:

- Kvantifikácia dyspnoe (rôzne škály – napr.: Roizen)

0 – bez dyspnoe pri normálnej chôdzi po rovine

1 – bez dyspnoe pri pomalejšej chôdzi po rovine

2 – musí z času na čas zastať a vydýchať sa

3 – zadýcha sa aj pri pohybe v byte

4 – dyspnoe aj v kľude

Predoperačné posúdenie dýchania

Vyšetrenie:

- Patologický nález pri fyzikálnom vyšetrení
- Prítomnosť mimoplúcnych komplikácií pľúcneho ochorenia (cor pulmonale, účinky chronickej aplikácie kortikoidov)
- Zhodnotenie tolerancie fyzickej záťaže (okrem pľúcnej zložky obsahuje aj obehovú a vôľovú komponentu)

pri poruche mobility je nepoužiteľné

Predoperačné posúdenie dýchania

Pomocné a laboratórne vyšetrenia:

Peak expiratory flow

- užitočný pri astme
- jednoduchý, pri lôžku
- denné meranie dobre koreluje s aktuálnym stavom
- pri poklese pod 200 l/min je kašeľ neefektívny

Spirometria

- kvantifikácia ventilačnej poruchy (pri CHOBPCH)
- rozlíšenie obštrukčnej a reštrikčnej zložky
- FVC, FEV1, FEV1/FVC,
- nekoreluje s výskytom pľúcnych komplikácií !
- FEV pod 1000 ml = bude viaznuť expektorácia, bude potrebná pooperačná ventilačná podpora
- istý význam pri poruche mobility (napr. postihnutie dol. končatín)

Predoperačné posúdenie dýchania

Pomocné a laboratórne vyšetrenia:

Krvné plyny

- indikované u dyspnoe pri minimálnej záťaži
- vhodné porovnať s nálezom pri predošlej hospitalizácii
- odhalia prípadnú retenciu CO₂
- dokumentujú zvyčajnú úroveň oxygenácie (potrebné pre realistický manažment pooperačnej fázy)

RTG hrudníka

- indikované pred väčšími operačnými výkonmi, ak sa pri vyšetrení zistia závažné hrudné (pľúcne) príznaky
- ozrejmi pľúcnu patológiu, veľkosť a tvar srdca
- poslúži na porovnanie, ak sa vyvinú pooperačné problémy

Predoperačné posúdenie dýchania

Pomocné a laboratórne vyšetrenia:

CT hrudníka

- Indikované zriedkavo (napr. u pľúcnych cýst (búl))
- na posúdenie vzťahu vnútrohrudných mäs a lézií k trachei a veľkým bronchom
- predpokladaný rozsah prípadnej resekcie
- u intersticiálnych ochorení, ktoré sa nezobrazujú na rtg (napr. fibróza pľúc)
- pľúcne emboly, disekcia aorty, ...

Stratégia redukcie rizika

Predoperačne

- Stop fajčeniu aspoň 8 týždňov pred operáciou
- Liečba obštrukcie u pacientov s CHOBPCH
- U respiračného infektu – antibiotiká a odklad operácie
- Nácvik dychových cvičení a expanzných manévrov

Peroperačne

- Nepredlžovať výkon nad 3 hodiny
- Zvoliť spinálnu alebo epidurálnu anestéziu, ak sa dá
- Vyhnúť sa dlhodobým relaxanciám
- zvážiť s operatórom čo najmenší rozsah hrudného alebo supra-umbilikálneho výkonu, preferovať laparoskopické techniky

Pooperačne

- Expanzné manévry, dychové cvičenia, CPAP
- Epidurálna analgézia, interkostálne bloky

Zníženie perioperačného rizika

1. predoperačne

- optimalizácia pľúcnych funkcií, funkcií obehu, metabolických pomerov
- odstránenie reverzibilných rizikových faktorov (obštrukcia, infekcia)
- zvýšenie funkčných rezerv, nácvik fyzioterapeutických postupov

Zníženie perioperačného rizika

1. predoperačne

- optimalizácia pľúcnych funkcií, funkcií obehu, metabolických pomerov
- odstránenie reverzibilných rizikových faktorov (obštrukcia, infekcia)
- zvýšenie funkčných rezerv, nácvik fyzioterapeutických postupov

2. peroperačne

- vhodná voľba a vedenie anestézie
- včasné rozpoznanie a náprava nevhodného vývoja

Zníženie perioperačného rizika

1. predoperačne

- optimalizácia pľúcnych funkcií, funkcií obehu, metabolických pomerov
- odstránenie reverzibilných rizikových faktorov (obštrukcia, infekcia)
- zvýšenie funkčných rezerv, nácvik fyzioterapeutických postupov

2. peroperačne

- vhodná voľba a vedenie anestézie
- včasné rozpoznanie a náprava nevhodného vývoja

3. pooperačne

- profylaxia atelektáz, retencie spúta, hypoventilácie, infekcie
- starostlivosť o obeh, hydratáciu, diurézu, kvalitná analgézia

Zníženie perioperačného rizika

1. predoperačne

- fajčenie:

zvýšená reaktivita dýchacích ciest a zhoršenie samočistiacich vlastností mukociliárneho aparátu ustupujú až po 8 - 10 týždňoch abstinencie

už 12 - 16 hodín stačí:

na zníženie hladiny nikotínu a jeho účinkov na koronárne riečisko

na zmenšenie podielu karboxyhemoglobínu a zlepšenie transportnej kapacity pre kyslík

- obezita (obtiazna intubácia, hypoventilácia, chrápanie):

Body Mass Index > 35 = patologická obezita (155 cm / 85 kg, 180 cm / 115 kg)

Zníženie perioperačného rizika

1. predoperačne

- fyzioterapia:

predoperačný nácvik je výhodnejší než pokusy o motiváciu dyspnoického a algického pooperačného pacienta

modality fyzioterapie:

včasná mobilizácia, polohovanie

odkašľávanie, hlboké dýchanie, výdych proti odporu, CPAP

~~pokloповá a vibračná masáž hrudníka~~

Rámcové zásady anesteziologickej prípravy

- úprava obštrukcie - bronchodilatácia, toaleta DC (zníženie R_{AW}):
  - zlepší sa alveolárna ventilácia, výmena plynov
  - zníži sa dynamická hyperinflácia a jej nežiadúce vplyvy na obeh
  - znížia sa nároky na prácu dýchacích svalov

Rámcové zásady anesteziologickej prípravy

- úprava obštrukcie - bronchodilatácia, toaleta DC (zníženie R_{AW}):
  - zlepší sa alveolárna ventilácia, výmena plynov
  - zníži sa dynamická hyperinflácia a jej nežiadúce vplyvy na obeh
  - znížia sa nároky na prácu dýchacích svalov
- vylúčenie potenciálnych bronchokonstrikčných vplyvov:
  - priamych (betablokátory, ac. acetylsalicylicum, reflexné vplyvy, ...)
  - nepriamych (deliberácia histamínu)

Rámcové zásady anestéziologickej prípravy

- úprava obštrukcie - bronchodilatácia, toaleta DC (zníženie R_{AW}):
  - zlepší sa alveolárna ventilácia, výmena plynov
  - zníži sa dynamická hyperinflácia a jej nežiadúce vplyvy na obeh
  - znížia sa nároky na prácu dýchacích svalov
- vylúčenie potenciálnych bronchokonstrikčných vplyvov:
  - priamych (betablokátory, ac. acetylsalicylicum, reflexné vplyvy, ...)
  - nepriamych (deliberácia histamínu)
- adekvátna voľba a vedenie anestézie a *bezprostrednej pooperačnej fázy*

Praktické princípy anestéziologickej prípravy

- odstrániť a stabilizovať:
  - infekt
  - kardiálnu insuficienciu a ev. dehydratáciu
  - bronchospazmus a iné príčiny obštrukcie
- zvýšiť dávku kortikoidov
- nacvičiť profylaktické dychové cvičenia
- vylúčiť fajčenie
- premedikácia:
  - opatrne - riziko hypoventilácie vs. výhoda psychickej stability

Voľba a vedenie anestézie

- regionálne techniky:

podľa povahy výkonu

podľa kooperability pacienta

nižší výskyt komplikácií - sporné ?

výhoda kvalitnej pooperačnej analgézie s ľahšou mobilizáciou

- celková anestézia:

s intubáciou alebo bez ?

so spontánnou alebo riadenou ventiláciou ?

správny výber anestetík a technických postupov

dôraz na „maličkosti“, myslieť na obdobie po anestézii

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- lieky bez bronchospastickej potencie

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- lieky bez bronchospastickej potencie
- ETI len v hlbokkej anestézii (*provokácia laryngo- a bronchospazmu*)

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- lieky bez bronchospastickej potencie
- ETI len v hlbokkej anestézii (*provokácia laryngo- a bronchospazmu*)
- preferencia inhalačnej anestézie ? (*choré pľúca ako cesta aplikácie*)
  - pomalé kompartmenty
  - dlhá preoxygenácia a denitrogenácia

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- lieky bez bronchospastickej potencie

Vlastnosti liekov používaných v anestéziológii

- **inhalačné anestetiká:**

bronchodilatačné pôsobenie (**sevoflurán**)

po **izofluráne** popísané ojedinelé epizódy bronchospazmu

N₂O:

rýchla difúzia zvyšuje tlak v oblastiach s dlhou časovou konštantou

- riziko ruptúry emfyzémovej buly

- riziko vzniku hypoxickej zmesi v alveoloch (max. 50%)

Vlastnosti liekov používaných v anestéziológii

- **intravenózne anestetiká:**

barbituráty - deliberujú histamín, cave THP !

propofol - údajne bronchodilatačný efekt

benzodiazepíny - neutrálne, solvens môže vyvolať spazmus

tlmia spontánne dýchanie

teofylín znižuje ich sedatívny účinok !

centrálny myorelaxačný efekt !

ketamín - priama bronchodilatácia, nepriamo cez sympatikus

Vlastnosti liekov používaných v anestéziológii

- intravenózne analgetiká - opioidy:

morfín - deliberuje histamín !

fentanyl, alfentanil, remifentanyl

- vagomimetické pôsobenie
- rigidita hrudníka
- útlm dychového centra (chronicky alterovaného hyperkapniou !)

Vlastnosti liekov používaných v anestéziológii

- **svalové relaxanciá:**

SCHJ - provokuje bronchospazmus

tubocurarin, atrakurium - deliberujú histamín

pankuronium, cis-atrakurium - tiež, ale menej

vekuronium, pipekuronium – neutrálne

rocuronium – popísané spazmy v SPC

dekurarizácia kontraindikovaná !

hypersekrécia

postgangliové cholinové receptory v hladkých svaloch bronchov

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- **typ operácie:**

- plúcna operácia**

- redukcia plúcneho tkaniva (otázka pooperačnej funkcie)

- „one-lung anesthesia“

- hypoxická vazokonstrikcia

- mimoplúcna operácia**

- hrudník alebo epigastrium

- pooperačná antalgická hypoventilácia

- iné, v bizarných polohách

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- peroperačná poloha pacienta:

gynekologická

Trendelenburg

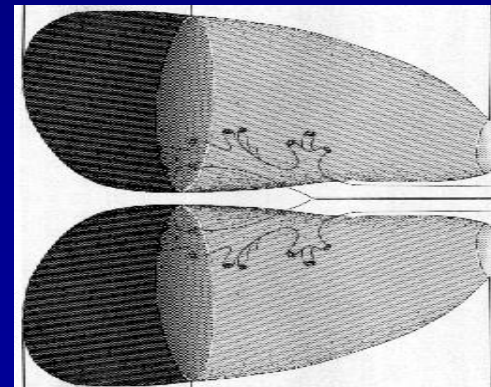
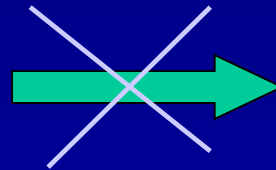
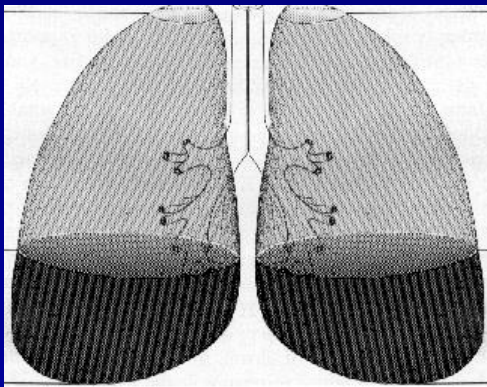
laterálna

polosed (ORL, neurochirurgia)

lumbotomická

antiTrendelenburg

pronačná (*podloženie !*)

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- peroperačná poloha pacienta:

gynekologická

Trendelenburg

laterálna

polosed (ORL, neurochirurgia)

lumbotomická

antiTrendelenburg

pronačná (*podloženie !*)

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- **ventilačný režim**

správna voľba ventilačných parametrov

(aj pri manuálnej riadenej a podpornej UPV)

tlakový vs. objemový režim ?

dostatočné exspírium (! *intrinsic PEEP, hyperinflácia*)

primeraný V_T (vzhľadom na VD, FRC a metabolickú potrebu)

riziko pľúcnej traumy (pri UVP je PNO zväčša TENZNÝ)

monitorovanie relevantných ukazovateľov potenciálneho rizika

Voľba a vedenie celkovej anestézie

- **ventilačný režim**

dostatočné exspírium

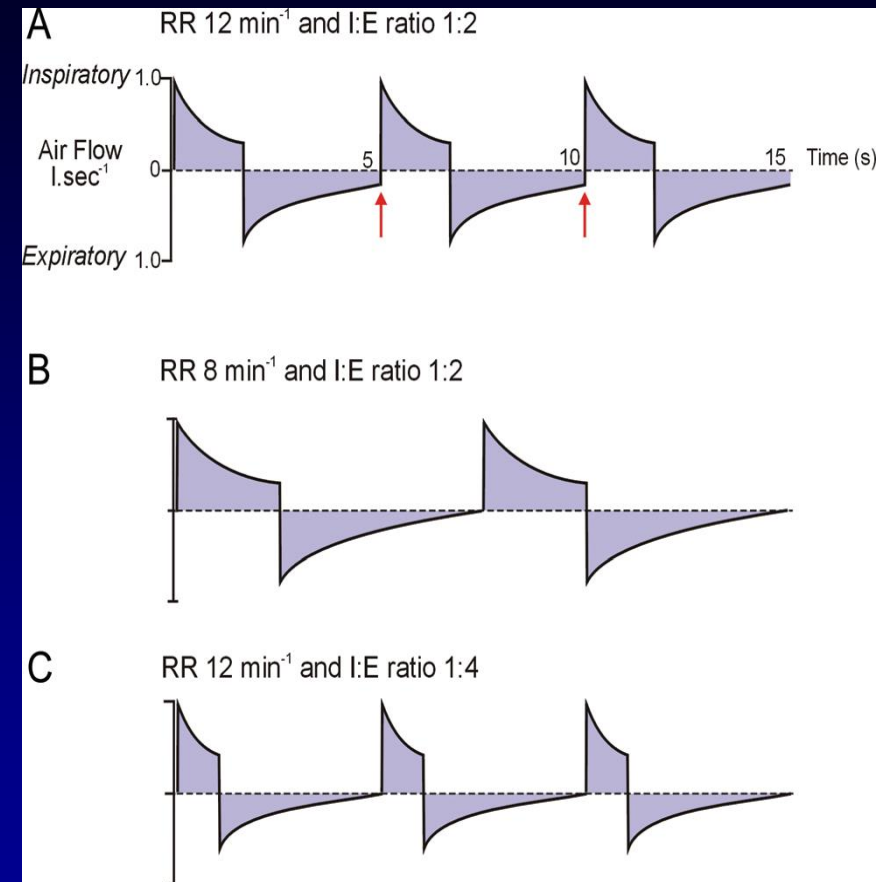
(v absolútnych i relatívnych hodnotách)

Continuing Education in Anaesthesia, Critical Care & Pain

Advance Access published May 30, 2013

Fig 1 Air trapping during intermittent positive pressure ventilation in a

- patient with COPD. (A) Standard ventilator settings leading to incomplete expiration before the onset of the next inspiration (red arrows). This may be prevented by increasing expiratory time, either by slowing respiratory rate
- (B) or increasing the I:E ratio (C), both of which will reduce minute ventilation
- and so risk the development of hypercapnia.

Bronchospazmus počas anestézie

- **príčiny**

  - plytká anestézia (variabilná intenzita nociceptívnych podnetov)

  - aktivácia parasymptatiku

  - lokálne podráždenie z laryngu, trachey, bronchov (sliny, kanyla, ...)

  - lieky

- **diferenciálna diagnostika**

  - endobronchiálna intubácia

  - obštrukcia tracheálnej kanyly

  - pneumothorax (tenzný ?!)

  - pľúcny edém

  - embólia (trombo-, vzduchová)

  - tichá aspirácia

Bronchospazmus počas anestézie

- **liečba**

- beta2-sympatomimetiká**

- salbutamol, fenoterol, terbutalin, ADRENALIN

- teofylín**

- úzke terapeutické rozpätie   15 - 20 mg/l

- toxická hladina   > 25 mg/l

- veľká variabilita T1/2

- interakcie (benzodiazepíny, cimetidín, ciprofloxacín, ..)

- dávka: 5 - 10 mg/kg/10 min, potom 1 mg/kg/hod.

- vedľajšie účinky: tachykardia, arytmie

- kortikoidy**

- účinkujú až o 1 - 2 hod po podaní !

Ukončenie anestézie, prebúdzacia fáza

- posúdenie svalovej sily a spontánnej dychovej aktivity
- cirkulačné pomery, volémia
- včasná extubácia - prevencia laryngo- a bronchospazmu
- pooperačná ventilačná podpora
- dokonalá analgézia (*pozor na bronchospastický potenciál analgetík !!!*)
- extrapulmonálne komplikácie: tromboembólia, koronárne príhody

Nepríjemne vysoké perioperačné riziko

Anatomická lokalizácia operačného výkonu

a riziko pooperačných pľúcnych komplikácií:

- Supra-umbilikálne   20 - 40% pac.
- Infra-umbilikálne   iba 2 - 5% pac.

Čím to je ?

Hrudné a supra-umbilikálne výkony:

- Pokles FRC
- Pokles V_t
- Málo účinný kašeľ
- Zmenšené pohyby bránice
(po laparotomickej cholecystektómii klesá VC o 50% i u zdravých)

Výsledok:

- Hypoventilácia dependentných oblastí pľúc
  - Retencia spúta
  - Atelektázy (+ ev. infekcia)

Čo s tým ?

Prevenencia a profylaxia:

- Účinná analgézia
- Včasná mobilizácia
- Fyzioterapia hrudníka

Preukázaný pokles incidencie i závažnosti komplikácií

Pooperačná starostlivosť

Včasná mobilizácia a vertikalizácia

- Zlepšenie účinnosti dychovej práce
- Zvýšenie FRC, zlepšenie V/Q
- Účinnejšie vykašľávanie spúta

Pooperačná starostlivosť

Pravidelné klinické zhodnotenie pri lôžku

- zhoršenie dýchania sa môže prejavíť nešpecificky (zmätenosť, tachykardia a pod.)
- dynamické sledovanie a vyhodnocovanie parametrov dýchania

Pooperačná starostlivosť

Fyzioterapia

- Incentívna spirometria
- Dychové cvičenia
- Reflexná masáž
- Polohovanie

mobilizujú sekréty a redukujú atelektázy

Pooperačná starostlivosť

Kyslík

- Anestetiká znižujú citlivosť centrálnych chemoreceptorov
- Účinok pretrváva až 72 hod., útlm dýchania nastáva často v noci – v tomto období je indikovaná oxygenoterapia
- U pokročilej CHOBPCH sa stále prednáša teória hypoxémického drive - oxygenoterapia musí byť riadená a titrovaná (Venturiho maska) – najnovšie sa spochybňuje
- Kyslík nesmie byť suchý a studený (zvlhčovanie, nebulizácia)

Pooperačná starostlivosť

Adekvátna hydratácia a volumoterapia

- Hypovolémia = hypoperfúzia (GIT, obličky)
distenzia čriev zhorší mechaniku dýchania
- Pozor na riziko edému pľúc
predĺženie difúznej dráhy
dilatácia pravej komory bráni plneniu ľavej komory
(biventrikulárna dysfunkcia)
- Pri pľúcnej hypertenzii alebo dekompenzácii cor pulmonale
sú údaje o CVT z centrálnej žily nespoľahlivé

Pooperačná starostlivosť

Pooperačná analgéza

- Zásadná pre efektívne dýchanie, spoluprácu pacienta, včasnú mobilizáciu a prevenciu obehových problémov
- opioidy vs. non-opioidy vs. loko-regionálne techniky

Pooperačná starostlivosť

Pooperačný preklad na JIS / Odd. AIM

- V ideálnom prípade plánovaný už predoperačne
- Indikácie
  - ventilačná podpora
  - potreba zvýšeného monitorovania a profylaktickej ošetrovateľskej starostlivosti
- Plánované prijatia:
  - hraničná alebo rozvinutá porucha výmeny plynov
  - interkurentný respiračný infek (u neodkladných operácií)
  - produkcia veľkého množstva sekrétov (bronchiektázie)
  - rozsiahly brušný alebo hrudný výkon
  - rozsiahly výkon v celkovej anestézii s predpokladom systémových opioidov pooperačne
  - dlhý výkon

Pooperačná starostlivosť

Pooperačný preklad na JIS / Odd. AIM

- Neplánované prijatia:

neočakávané perioperačné komplikácie (krvácanie a pod.)

nedostatočná alebo neúčinná regionálna anestézia so zhoršením dýchania

neočakávane predĺžený operačný výkon

acidóza

hypotermia

spomalená obnova vedomia

slabý (neúčinný) kašeľ

Poznámky k asthma bronchiale

- Väčšina stabilizovaných astmatikov znáša anestéziu a operačný výkon dobre
- Perioperačný výskyt bronchospazmu a laryngospazmu nebýva vyšší než 2%
- Výskyt komplikácií stúpa vo veku nad 50 rokov
- Nikdy neanestezuje pacienta, ktorého astma nie je optimalizovaná ! (elektívne výkony)
- Nestabilná astma predisponuje k:
  - bronchospazmu
  - atelektázam
  - respiračnému zlyhaniu
  - retencii spúta
  - infekcii

Poznámky k asthma bronchiale

- Fyzioterapiu hrudníka začať už pred operáciou
- Ak treba, pridať k premedikácii nebulizovaný salbutamol 2,5 mg
- Vyhnúť sa histamín-liberátorom (morfín, D-tubokurarín, atrakúrium, mivakúrium)
- ETI môže viesť k bronchospazmu – prekryť účinným opioidom (alfentanil). Topická anestézia hrtanu ?
- Regionálne techniky sú bezpečné, ak pacient dokáže pokojne ležať
- Ak CA, tak s krátko účinkujúcimi medikamentami.
- Extubovať v sede

Poznámky k asthma bronchiale

Pooperačná starostlivosť:

- Čím skôr návrat k predoperačnej rutinnej medikácii
- Dokonalá analgéza, najmä po hrudných a brušných operáciách, najlepšie epidurálna (vyhnúť sa mnohopočetným interkostálnym blokom)
- Ak sa použije PCA, petidín môže byť vhodnejší než morfín
- Po dobu epidurálnej alebo PCA ordinovať oxygenoterapiu

- Pri zhoršovaní dyspnoe: diff. dg. iných príčin (insuficiencia ľ komory a emboly môžu vyvolať bronchospazmus)
- Vylúčiť prevodnenie a PNO (kedy sa kanylovala centrálna žila?)

Poznámky k asthma bronchiale

Peroperačný bronchospazmus:

- Zvýšený Paw, predĺžené expírium (kapnogram!)
- Ide o dg. „per exclusionem“ – odpojiť dýchací okruh a predýchať AMBU-vakom.
- Ak odpor pretrváva, ide buď o obštrukciu DC (vrátane ET kanyly) alebo pokles compliance (vrátane tenzného PNO).
- Vylúčiť zalomenie, endobronchiálnu intubáciu alebo obštrukciu ET kanyly (spútum, koagulum, cudzie teleso) – presondovať cievkou.

Poznámky k asthma bronchiale

Peroperačný bronchospazmus:

- Okamžitá liečba: ABC a 100% kyslík
- Zvýšiť koncentráciu inhal. anestetika (sevoflurán)
- Salbutamol 0,25 mg IV alebo 2,5 mg cez nebulizér
- Alternatíva: 2 – 6 streknutí beta-mimetika z inhalátora do ET kanyly
- Následný postup (ak úvodná liečba nestačila):
- Ipratropium 0,25 – 0,5 mg nebulizovať každé 4 – 6 hod.
- Adrenalín 10 mcg IV opakovane
- Ketamín 2 mg/kg IV
- MgSO₄ 2 g pomaly IV
- Hydrocortison 200 mg IV
- Pátrať po možných alergénoch medzi podanými farmakami

Poznámky k asthma bronchiale

Peroperačný bronchospazmus:

- RTG hrudníka – PNO, pozícia hrotu ET kanyly
- Krvné plyny a minerály (hypokaliémia u beta2mimetík)
- Pozor na air-trapping. Intermitentne odpojiť ET kanylu od okruhu a sledovať rýchlosť expíria na kapnogramе, prípadne zlepšenie periférneho paradoxného pulzu a pokles distenzie jugulárnych žíl
- **Ventilácia – 100% kyslík**
  - Spočiatku manuálne
  - Potrebný je obyčajne vysoký insuflačný tlak
  - Pomalá frekvencia (5 – 6 / min)
  - Predĺžené expírium (I : E = 1 : 5 – 7 i viac)
  - Ak je SaO₂ adekvátne, nezáleží na CO₂ (permisívna hyperkapnia)

www.esahq.org/education/courses-in-anaesthesiology/refresher-courses

IMPROVING POSTOPERATIVE RESPIRATORY OUTCOME

5RC1

DAVID O. WARNER

Department of Anesthesiology
Mayo Clinic College of Medicine
Rochester, Minnesota, USA

Saturday May 28, 2005

13:00-13:45

Room K

IMPROVING PERANAESTHESIA OXYGENATION

5RC2

HANS ULRICH ROTHEN

Department of Intensive Care Medicine, University Hospital, Inselspital
Bern, Switzerland

Sunday June 6, 2004

17:00-17:45

Room 3B

EFFECTS OF BODY POSITION ON VENTILATION/PERFUSION MATCHING

5RC1

GÖRAN HEDENSTIERNA

Dept. of Medical Sciences, Clinical Physiology, Academic University Hospital
Uppsala, Sweden

Saturday June 5, 2004

16:00-16:45

Room 5C

EUROANESTHESIA 2008

Copenhagen, Denmark, 31 May - 3 June 2008

THE EVIDENCE BASIS REGARDING POSTOPERATIVE PULMONARY COMPLICATIONS

05RC1

JAUME CANET, VALENTÍN MAZO, ZAHARA BRIONES

Department of Anaesthesiology
Hospital Universitari Germans Trias i Pujol
Barcelona, Spain

EUROANESTHESIA 2005

Vienna, Austria 28-31 May 2005

MONITORING GAS EXCHANGE: FROM THEORY TO CLINICAL APPLICATION

OLA STENQVIST

Department of Anaesthesia and Intensive Care
Sahlgrenska University Hospital
Göteborg, Sweden

Saturday May 28, 2005

14:00-14:45

Room K

EUROANESTHESIA 2007

Munich, Germany, 9-12 June 2007

ANAESTHESIA IN SMOKERS

JAUME CANET, ZAHARA BRIONES

Department of Anaesthesiology
Hospital Universitari Germans Trias i Pujol
Barcelona, Spain

Courses in Anaesthesiology - Refresher Courses

Acute and Chronic Pain Management   Airway Management
Ambulatory Anaesthesia   Clinical and Experimental Circulation
Education Research and Presentation   Ethics
Evidence Based Practice and Quality Improvement
Intensive Care Medicine   Monitoring Equipment and Computers
Neurosciences   Obstetric Anaesthesia
Others   Paediatric Anaesthesia and Intensive Care
Patient Safety   Perioperative Care of the Elderly
Pharmacology   Regional Anaesthesia
Respiration   Resuscitation and Emergency Medicine
Transfusion and Haemostasis

Copyright 2014 © European Society of Anaesthesiology. All rights reserved.

[Update in mechanical ventilation in the obese \(2013\)](#)

[Pathophysiology of respiratory failure \(2013\)](#)

[New insights into the pathophysiology of apnoea and hypoxaemia \(2012\)](#)

[Principles and practice of non-invasive ventilation \(2012\)](#)

[Interpreting arterial blood gas analysis \(2011\)](#)

[Physiology and pathophysiology of gas exchange during anaesthesia \(2011\)](#)

[The effect of regional anaesthesia on respiratory function \(2010\)](#)

[Bronchoaspiration: incidence, consequences and management \(2010\)](#)

[Cardiopulmonary exercise testing \(2009\)](#)

[Imaging and respiratory care \(2009\)](#)

[The evidence basis regarding postoperative pulmonary complications \(2008\)](#)

[Gas exchange \(2008\)](#)

[Assessment of respiratory function \(2007\)](#)

[Anaesthesia in smokers \(2007\)](#)

[Anaesthesia and analgesia for thoracic trauma \(2006\)](#)

[Apnoea and the emergency airway \(2006\)](#)

[Improving postoperative respiratory outcomes \(2005\)](#)

[Monitoring gas exchange: from theory to clinical application \(2005\)](#)

[Effects of body position on ventilation/perfusion matching \(2004\)](#)

[Improving perianaesthesia oxygenation \(2004\)](#)

[What every anaesthesiologist should know about dyspnoea \(2003\)](#)

[Myths and reality about lung mechanics \(2003\)](#)

Pozdrav z Banskej Bystrice

Pozdrav z Banskej Bystrice – ta ňe?

